

АПОШНІ ТОМ СЛОЎНІКА

Пяты, апошні том слоўніка гаворкі Тураўшчыны ўключае слоўнікавыя артыкулы на літары С — Я (4788 рээстравых слоў), а таксама, як і папярэднія тамы, тэксты магнітафонных запісаў сучаснага мясцовага маўлення Тураўшчыны, перададзенага пры дапамозе спрошчанай транскрыпцыі (сродкамі беларускага арфаграфічнага пісьма). Гэтыя тэксты дакладна адлюстроўваюць лексіку, марфалогію і сінтаксіс гаворкі мясцовых жыхароў, а таксама амаль усе яе гукавыя асаблівасці. Зразумела, што тэксты — прыклады сучаснага маўлення Тураўшчыны з найбольш яркай дыялектнай адметнасцю, якое з'яўлялася асноўным аб'ектам назіранняў і аналізу, крыніцай лексікі і ілюстрацый для слоўніка, арыенцірам пры вызначэнні мясцовай дыялектнай прыналежнасці слоў. І хаця зараз на Тураўшчыне, як і ў іншых месцах Беларусі, часта можна пачуць і гаворку, ужо даволі далёкую ад мясцовых дыялектных традыцый, але варта ўсё ж падкрэсліць, што пашыранасць і папулярнасць гэтых традыцый у моўных зносінах патомных жыхароў Турава і навакольных сёл яшчэ вялікія. І тураўцы добра ўсведамляюць, што іх своеасаблівае маўленне з'яўляецца вынікам яго мясцовай дыялектнай самабытнасці.

У томе пададзена таксама значная частка сабраных матэрыялаў па ўласных назвах Тураўшчыны (2095 слоў). Гэта мікратапанімія — назвы палёў, сенажацей, азёр, балот, лясоў, частак паселішчаў і інш. З асаблівых уласных назваў (антрапонімаў) змешчаны толькі назвы жыхароў паводле назваў мясцовых населеных пунктаў. Іншыя асабовыя назвы (імёны асоб людзей, афіцыйныя прозвішчы, родавыя прозвішчы, нарэшце, мянушкі) маюць асаблівую цікавасць для раскрыцця розных сувязей паміж насельніцтвам Тураўшчыны і суседзямі. Гэтыя

назвы знойдуць месца ў спецыяльным лінгвагеаграфічным даследаванні, прысвечаным Тураўшчыне і яе наваколлю.

У пяці тамах «Тураўскага слоўніка» змешчана больш 20 тысяч слоў (20 004 слоўнікавыя артыкулы) і значная колькасць розных устойлівых (семантычна непадзельных) словазлучэнняў. Можна думаць, што слоўнік дастаткова шырока раскрывае лексічны склад (ці, можа, лепш — лексічны запас) тураўскай гаворкі, якой ён прысвечан. Але лічыць яго поўным, зразумела, нельга. Ды і поўных слоўнікаў жывой гаворкі, дыялекту, як і жывой мовы, відавочна, не можа быць. Тут заўсёды нешта аджыло і знаходзіцца ў народнай памяці на грані знікнення, нешта творацца і выпрабоўваецца ў гутарках і размовах на дасканаласць і прыдатнасць, нарэшце, нешта патрэбнае асвойваецца з чужых здабыткаў. Слоўнік жывой гаворкі мае, інакш кажучы, няпэўныя, размытыя, зменлівыя берагі, не вельмі даступныя для вывучэння. Таму новых даследчыкаў слоўнікавых багаццяў гэтага кутка Палесся яшчэ чакаюць новыя моўныя адкрыцці. Ды і складальнікі гэтага слоўніка таксама яшчэ не развіваюцца з Тураўшчынай назаўсёды.

Пры вывучэнні матэрыялаў слоўніка можна атрымаць уяўленне не толькі аб лексічным складзе тураўскай мясцовай гаворкі. Гэтыя матэрыялы адлюстроўваюць таксама асаблівасці яе фанетыкі, марфалогіі, словаўтварэння і сінтаксісу. Аднак тыя, якія пажадаюць пазнаёміцца з важнейшымі з'явамі фанетычнай сістэмы і граматычнага ладу гаворкі ў абагульненым і сістэматызаваным выглядзе, будуць мець такую магчымасць у спецыяльнай лінгвагеаграфічнай працы складальнікаў слоўніка — Лінгвістычным мікраатласе Тураўшчыны. У ім будуць пададзены матэрыялы па тэрытарыяльнаму размяшчэнню розных фанетычных і граматычных з'яў, а таксама лексікі на Тураўшчыне і ў яе наваколлі. Змешчана будзе ў гэтай працы і бібліяграфія асноўных друкаваных крыніц па гаворках Тураўшчыны і наваколля.

У пятым томе слоўнікавыя артыкулы на літару С працавалі Т. М. Трухан (С — СМУЧАЙ) і А. А. Крывіцкі (СНАГА — С'ЯТО), на літары Т, Ф, Х, а таксама раздзелы па анамастыцы — П. А. Міхайлаў, на літары У, Ч — Г. А. Цыхун, на літару Ц — Т. М. Трухан і на літа-

ры Ш, Э, Ю, Я — І. Я. Яшкін. Тэксты падрыхтавалі А. А. Крывіцкі і П. А. Міхайлаў.

Том слоўніка пры падрыхтоўцы яго да выдання ўважліва прачытаў М. А. Саскевіч. Ён зрабіў рад заўваг па напісанню слоў, іх марфалогіі, унёс каштоўныя прапановы па ўдакладненню тлумачэнняў значэння некаторых слоў, а таксама ілюстрацыі ў некаторыя слоўніковыя артыкулы. Усё гэта таксама, як і заўвагі пастаянных рэцэнзентаў рукапісу тамоў слоўніка І. К. Германовіча і Ф. Д. Клімчука, было з удзячнасцю прынята і ўлічана складальнікамі тома слоўніка пры дапрацоўцы раздзелаў.

А. А. КРЫВІЦКІ